

Twee gebeden

Periodethema: Gebed
Lukas 18: 9-14

VOORAF

De gelijkenis, die onze aandacht vraagt, wordt door de Heere Jezus met een heel speciaal doel vertelt. Hij zegt Zelf dat Hij deze gelijkenis uitspreekt, omdat er mensen zijn die op zichzelf vertrouwen. Dit houdt in dat zij dachten dat zij vanuit zichzelf rechtvaardig waren. We kunnen daarbij denken aan de Farizeeën in de dagen van de Heere Jezus, al moeten we niet alleen aan hen denken. De gedachte dat je door het doen van de wet rechtvaardig werd voor Gods was in die dagen wijd verspreid en diep geworteld, en ook nu nog! Het zit in het hart van ons ouderen en van de kinderen. Het rechtvaardig worden was hierbij dus niet afhankelijk van God, maar van het doen en laten van de mens zelf. Het gevolg van deze zienswijze was dat degenen die dachten rechtvaardig te zijn, neerkeken op diegenen die de wet van God niet hielden.

UITLEG VAN DE TEKST

De Heere Jezus vertelt over twee mensen. Allebei zijn zij op weg naar de tempel om te bidden. Op het eerste gezicht lijkt er geen verschil tussen deze twee te bestaan. Beiden hebben hetzelfde doel. Beiden lopen vanuit het lagere gedeelte van de stad naar het hogere gedeelte waar de tempel lag. Zij gingen op, zij klommen omhoog om te bidden. De tijden van het morgen- en het avondoffer (negen uur in de morgen en drie uur in de middag) werden daarvoor gebruikt. En ook op de andere tijden van de dag gingen velen naar het heiligdom om God aan te roepen in hun gebed. Ook al zijn beide mannen voornemens te bidden tussen hen is er een groot verschil. De ene man is een Farizeeër en de andere man is een tollenaar. Een Farizeeër was in die tijd het toppunt van rechtvaardigheid.

Als iemand de wet van God hield was dat de Farizeeër wel.

Een tollenaar daarentegen werd gezien als een grove overtreder van Gods wet. Hij was enkel uit op eigen voordeel. Hij perste andere mensen af en heulde met de vijand. Omdat tollenaars de belasting inden voor de Romeinen werden ze door hen beschermd. Door hun omgang met de heidense Romeinen waren tollenaars in de ogen van de Joden onrein. Dat maakt Jezus' omgang met tollenaars voor de Farizeeërs des te onbegrijpelijker.

De Heere Jezus richt de aandacht van Zijn hoorders eerst op de Farizeeër. Hij bidt, volgens Joodse gewoonte, staande. Wat de Farizeeër bidt, is niet te horen. Hij bidt bij zichzelf. Hij staat centraal. De Heere Jezus echter weet precies wat de man bidt. Hij dankt God dat hij anders is dan anderen. Rond hem leven rovers, onrechtvaardigen en echtbrekers. Het gaat hier om mensen die de wet van God hebben overtreden. Daardoor zijn ze niet rechtvaardig. Zo is deze Farizeeër niet. Hij vindt zichzelf beter. Hij vindt zichzelf beter dan die tollenaar, van wie hij gezien heeft dat die naar de tempel ging om te bidden. De Farizeeër vindt het contrast tussen hem en de tollenaar heel erg groot. De Farizeeër is in eigen ogen rechtvaardig, de tollenaar daarentegen is onrechtvaardig in dubbele zin. De tollenaar zondigt tegen Gods wet en komt daarbij ook zijn godsdienstplichten niet na. De Farizeeër wel. Hij vast op de daarvoor vastgestelde dagen (maandag en donderdag). Op die dagen at en dronk hij niet. Dit was geen rechtstreeks bevel van God, maar was door de Joden ingesteld. De Farizeeër zegt ook dat hij de tienden van alles wat hij kreeg of kocht voor de dienst van de Heere gaf.

De tienden hoefden alleen gegeven te worden over de opbrengst van het land. De Farizeeër ging veel verder dan nodig was. Het kan zijn dat dit gedaan werd, omdat door de boeren nog wel eens gesjoemeld werd met het berekenen van de tienden. De Farizeeërs wilden er zeker van zijn dat er genoeg binnen kwam voor de dienst van de Heere. De Farizeeër in de gelijkenis vindt zichzelf dus niet voor niets prijzenswaardig. Hij gaat wel op om te bidden, maar hij heeft alles al. Hij staat te pronken met zijn eigen veren!

De Heere Jezus richt nu de aandacht op de tollenaar. Hij blijft op afstand. Hiermee wordt bedoeld dat hij achter in de tempel blijft staan. Ver van het heilige der heiligen, waar de HEERE 'woont'. De tollenaar durft zijn ogen niet naar de hemel te richten. Hij heeft niets om zich op te beroemen. Wel om zich diep voor te schamen. Hij slaat zichzelf op de borst. Dit is een teken van zijn berouw over dat wat hij gedaan heeft. Hij heeft verdriet over zijn handelswijze. Hij kan slechts bidden om genade. 'O God', zegt hij, 'wees mij zondaar genadig.' Dat betekent: Heere God, verzoent U zich met mij, maakt U het goed tussen mij en U. Daarmee laat hij zien dat hij zichzelf kent als zondaar en dat hij aangewezen is op de genade van God. De Heere Jezus gaat een conclusie trekken. De tollenaar, zegt Jezus, gaat gerechtvaardigd naar zijn huis. De tollenaar vindt verzoening voor zijn zonden. De Farizeeër vindt die verzoening voor zijn zonden niet. Hij meent immers geen zonden te hebben. De Heere Jezus moet over hem zeggen dat hij niet gerechtvaardigd naar huis ging. Waarom niet? Omdat hij de rechtvaardiging door genade niet nodig heeft. Hij verhoogt zichzelf. Hij vindt dat hij het zelf heel goed heeft gedaan. Jezus echter zegt dat wie zichzelf verhoogd vernederd zal worden en wie zichzelf vernederd verhoogd zal worden.

TER OVERWEGING

Laten we proberen de gelijkenis zo dicht mogelijk bij de kinderen te brengen. Wellicht zullen we daarbij een keuze moeten maken uit de onderstaande suggesties:

Wij hebben net zo vaak de neiging om de mensen in twee groepen te delen; goede en slechte mensen, Farizeeërs en tollenaars. We moeten er echter van uit gaan dat we allemaal vanuit onszelf slecht zijn. We zijn in zonden ontvangen en geboren. We zijn allemaal zondaars. De zaak waar het om gaat, is dat we dat leren zien.

Het is niet voldoende dat we dat met ons verstand erkennen. We moeten met hart en ziel zien en belijden hoe het met ons is. We kunnen dat illustreren met gedeelten uit de belijdenis (bijvoorbeeld Heidelbergse Catechismus, zondag 2-4; Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 14-15; Dordtse Leeregels, 3 en 4: 1-4)

Het is goed om te benadrukken dat de enige die in de gelijkenis bidt, de tollenaar is. De Farizeeër vraagt niets aan God. Hij heeft God uiteindelijk niet nodig. Hij kan het zelf. De tollenaar kan het zelf niet meer. Hij heeft genade nodig. Laten we proberen dit zo concreet mogelijk te maken. Ook hierbij kan de belijdenis dienstbaar zijn. We kunnen denken aan de Heidelbergse Catechismus, zondag 45 en aan de Nederlandse Geloofsbelijdenis, art. 23. Geen mens kan zonder genade voor God bestaan. Hoe keurig netjes wij ook leven. Natuurlijk is dat laatste onze plicht maar het maakt ons niet rechtvaardig voor God. Dat was de fout die de Farizeeër maakte. We worden alleen rechtvaardig uit genade door het geloof in de Heere Jezus Christus. Alleen door Zijn offer kunnen wij voor God bestaan,

We kunnen aan de hand van dit gedeelte ook iets zeggen over dat wat de rechtvaardiging inhoudt. De rechtvaardiging houdt in dat een mens wordt vrijgesproken van zijn zonden en de straf die de zonden met zich meebrengen. Het is daarom nodig dat wij onze zonden belijden. De tollenaar wil ons daarbij tot een voorbeeld zijn. De rechtvaardiging kan worden uitgewerkt aan de hand van Heidelbergse Catechismus, zondag 23.

GELOOFSLEER

Centraal thema in dit gedeelte is het gebed en meer in het bijzonder de gebedshouding die we tegenover God innemen. Zondag 45 van de Heidelbergse Catechismus noemt het gebed het voorname stuk van de dankbaarheid. Bidden is erkennen dat we het niet in eigen hand hebben, maar afhankelijk zijn van God. Dit betekent dat we ook diep doordrongen moeten zijn van dat wat we lezen in zondag 3, waar beleden wordt dat wij ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. We moeten ook doordrongen zijn van wat zondag 23 leert, dat we alleen uit genade en door het geloof rechtvaardig voor God zijn. Wie daarvan doordrongen is zal de gebedshouding van de tollenaar aannemen en niet die van de Farizeeër. Spreek met de kinderen over hun gebedshouding. Op wie lijken ze?